

Za celosten razvoj mladih je potrebno veliko srce

■ **Marijana Kolenko**, mag., prof. ped., ravnateljica na OŠ Lava Celje. Ima izkušnje s poučevanjem, šolskim svetovalnim delom, predavanji o komunikaciji in retoriki ter pisanjem strokovnih člankov. Na *Mednarodni fakulteti za družbene in poslovne študije* predava o poslovnem bontonu.

Celostni razvoj otrok in mladostnikov je v sodobni družbi še večji izziv, kot je bil pred desetletji. Hiter družbeni in gospodarski razvoj, nenehna tekma za vedno boljše rezultate, nenehen boj za 'dokazovanje', kdo je najboljši, najhitrejši, najuspešnejši, ter neutrudno pehanje za 'imeti', ne biti je vplivalo tudi na vsebinsko zasnovo učnih načrtov. Učni načrti so naravnani storilnostno, natrpani s preštevilnimi cilji po posameznih predmetih, zahtevajo nenehno merjenje učnih rezultatov ter v veliki meri odsotnost poglobljenega razvoja veščin, kompetenc, osebnosti in osebnostnih lastnosti, pozitivne rasti posameznika.

Storilnostna naravnost

Dr. Karel Gržan je na problem (pre)velike storilnostne naravnosti opozoril v knjigi *95 tez* (Gržan, 2017: 27), kjer je izpostavil, da je inteligentnost ('pametnost') prepoznana predvsem kot sposobnost pomnjenja, ponavljanja 'pravih' in večinoma za hrematizem podpornih oziroma uporabnih odgovorov. Preobilica podatkov, ki jih morajo otroci usvajati že od rosnih let dalje (tudi na račun vedno bolj ukradenega otroštva in igre), ob nenehni dodatni obremenitvi z elektronskimi vizualizacijami in informacijami jemlje čas za kritično poosebljanje podatkov ob usklajevanju z osebno poklicanostjo v čutečem razmerju do ljudi in celotnega stvarstva, s čimer se lahko zelo strinjamo.

Hkrati lahko zapišem, da živimo v družbi, ki zadnja leta težko priznava, da je znanje vrednota, da so delo, trud, vztrajnost, lastna aktivnost, človekoljubnost, srčnost, humanost, pravičnost ... prepoznane kot lastnosti odličnosti, kot lastnosti, ki delajo človeka – Človeka, in da je treba razvoju teh lastnosti ter oblikovanju osebnosti otroka in mladostnika nameniti več časa tudi v šolskem sistemu.

Živimo v družbi, ki slavi materialno, slavi 'imeti' pred 'biti', 'biti ob pravem času na

pravem mestu', dvomljivo 'iznajdljivost', bleščavost in iluzije navideznega srečnega življenja, ki ga razgaljajo družbena omrežja. Otrokom ne omogočamo, da bi spoznali sebe, svoje potenciale, različne vrste inteligentnosti, predvsem pa 'srečnost' njih samih.

Odtujenost od sočloveka

Živimo v družbi, kjer so avtoritete izgubile svojo vrednost, v kateri ni več spoštovanja sočloveka in različnosti; v družbi odtujenosti od sočloveka, kjer pozabljamo, kako lepo se je pogovarjati z modrimi ljudmi, kako sočni in iskri so starejši ljudje, ki pod lupino zgubane kože in sivih las čuvajo pravo bogastvo izkušenj, po katerih jih nihče več ne vpraša. Vse naštetje je posledica. Posledica vzgoje v družinskem okolju kot primarni celici družbe, v veliki meri pa tudi posledica šolskega sistema ter vpliva kapitala na vse plasti družbe ter družbenega delovanja.

Gabi Čačinovič Vogrinčič v predgovoru knjige *95 tez* dr. Gržana za izhod iz slepe ulice vzgoje in izobraževanja izpostavlja izjemno pomembno tezo: »Za spoštovanje otroštva potrebujemo čas.« Vemo, da učencem meri in doživlja čas drugače, a v svetu odraslih veljajo le naše odrasle mere. V šoli otroke utesnimo v odrasle mere: vse se meri, povsod se hiti, določa, odmerja, zah-

teva, preverja in ocenjuje v času, ki se zdi vsem samoumeven okvir. Odrasli smo dopustili, da so nam vzeli čas, pristali smo na to, da ga nimamo in ga ne moremo imeti. A otroci ne morejo čakati. Otroci potrebujejo čas že ta hip (Gržan, 2017: 15).

Izhodišče razmišljanja

Tako za razmišljanje o uresničevanju Unescove pedagogike izpostavljam pomanjkanje časa na vseh ravneh: v družinah, v šoli, v prostem času, danes celo v času spanja, katerega velik del otrokom in odraslim jemlje prisotnost na družbenih omrežjih (že od 8., 9. leta starosti dalje). Zasnovani učni načrti so prenatrpani z vsebinami, ki ne podpirajo razvoja celovite osebnosti, temveč učitelje in učence vodijo od cilja do cilja v duhu merjenja rezultatov, pridobivanja ocen, trpanja znanj v otroške glave, ki jih ni časa preverjati v vsakdanjem življenju, predvsem pa vsebine znanj resnično razumeti in v nadaljevanju živeti.

Bistvo Unescove pedagogike

Unescova pedagogika se je v slovenskih osnovnih šolah dobro umestila, saj smo številne osnovne šole članice ali pridružené članice Unesco šol, ki v veliki meri delujemo v skladu z načeli, ki jih opredeljuje. Prednostna tematska področja ASPnet so v skladu s cilji trajnostnega razvoja (angl. Sustainable development goals), še posebej s ciljem točke 4.7 četrtega cilja trajnostnega razvoja – Izobraževanje 2030 (SDG 4 – Education 2030): pripadnost globalni skupnosti in kultura miru ter nenasilja, trajnostni razvoj in trajnostni življenjski slog, medkulturno učenje in spoštovanje kulturne raznolikosti in dediščine.

Unescova pedagogika in šole, ki delujemo v njenem duhu, otroke vodimo in vzgajamo v duhu kulture miru in nenasilja, strpnosti

in sodelovanja, sprejemanja drugačnosti, v poglobljeni skrbi za osebnostni razvoj vsakega posameznika, za ohranitev naravne in kulturne dediščine ter širše našega skupnega doma. Vzgajamo jih v zdravem odnosu do skupnosti, skrbi zase in za ljudi v skupnosti, v skrbi za okolje, za samooskrbo, za planet Zemlja v globalnem smislu.

Bistvo Unescove pedagogike je *razvoj celovite osebnosti*. To pomeni uravnotežen razvoj: kognitivni, fizični, čustveni, psihični in duševni, vse, kar človeku omogoča, da lahko samostojno deluje, je stabilna osebnost, se razvija, razmišlja, kritično presoja, živi po načelih etičnih vrednot in moralnih norm.

Delorsovi stebri učenja

Na OŠ Lava se trudimo delovati v skladu z Delorsovimi stebri učenja: učiti se, da bi vedeli; učiti se delati; naučiti se živeti skupaj in učiti se biti. Tako smo že pred nekaj leti v letni delovni načrt umestili vse štiri stebre učenja, vsebinsko katerih uresničujemo sistematično in usmerjeno, s pomočjo dejavnosti, nekaj v okviru pouka, dnevov dejavnosti, interesnih dejavnosti, strokovnih projektov, vsebinskih projektov, ki pri otrocih pomagajo usmerjeno razvijati veščine, vrednote, osebnostne lastnosti, odličnost ravnanja in delovanja.

Učni načrti nas sicer zavezujejo, da učitelji in učiteljice učence vodijo pri učenju in poučevanju, da dosežejo cilje pri posameznih predmetih, kar pomeni, da sledijo učnim ciljem, ki jih dokazujejo z ocenami in učnimi rezultati. Pomeni, da v šoli dokaj dobro uresničujemo prva dva Delorsova stebra: učiti se, da bi vedeli, in učiti se delati, manj uspešno pa uresničujemo steber učimo se

živeti skupaj, saj po šolah ta del pedagogike v glavnem uresničujemo le v okviru priložnostnih projektov. Pri nas na šoli sicer že dolga leta vzdržujemo številne aktivnosti in dejavnosti v okviru vsebinskih projektov, npr. Simbioza šola in medgeneracijsko povezovanje, manj pa so vsebine in načini dela vgrajeni v same učne načrte in pouk. Še najmanj v šolah uresničujemo četrti steber: učimo se biti. Enega izmed vzrokov sem že navedla, to je pomanjkanje časa. Ključni vzroki, zakaj četrti steber učenja najmanj uspešno uresničujemo, so zagotovo: učni načrti, ki so nujno potrebni prenove, poudarek na učenju podatkov, poudarek na merjenju znanj in ocenjevanju.

Razvoj celovite osebnosti

Na Osnovni šoli Lava smo ob analizi učnih načrtov po vsej vertikali in pri vseh predmetih pred več kot osmimi leti ugotovili, da le z rednim poukom ne dosegamo razvoja celovite osebnosti otrok, zato smo pričeli učence načrtno in sistematično postavljati v središče učnega procesa ter iskali vsebine in dejavnosti, s katerimi načrtno razvijamo kompetence: socialne, komunikacijske, reševanje konfliktov (mediacija, razvoj kompetence podjetnosti, spoznavanje samega sebe ...), sodelovanje, kritično mišljenje ... Veliko pozornosti namenimo vrednotam: biti humani, poštene, pravični, empatični. To dosegamo z organizacijo humanitarnih dejavnosti: koncertov, zbiralnih akcij za Hišo Palčica, zbiranja hrane za društva proti mučenju živali, ki skrbijo za zavržene živali, organiziramo zbiralne akcije oblačil in higienskih pripomočkov za otroke, akcije, v okviru katerih otroci razvijajo empatičnost in dobroto.

Pred 15 leti smo oblikovali avtorski projekt Pozdrav ptic miru, v okviru katerega smo začeli usmerjeno razvijati socialne in komunikacijske veščine pri učencih. Začeli smo se intenzivno učiti strpnosti, sprejemanja različnosti, odpravljati številne predsodke in odpirati tabute. A to je le majhen del aktivnosti, ki bi bile potrebne za poglobljeno in sistematično vplivanje na mlade osebnosti.

Tudi z lastnim modelom državljskih kompetenc smo delno pokrili razvoj osebnosti, pomen aktivnega in odgovornega državljanstva, kar je vsekakor del Unescove pedagogike.

Prav tako pri učencih razvijamo vrednote in pozitivne osebnostne lastnosti v okviru gibanja Rastoča knjiga, ki krepi zavedanje o odličnosti delovanja slehernega posameznika (vsakega otroka, mladostnika, odraslega). Vsako leto ustvarimo Koledar odličnosti, etike in mojstrstva v skladu z Abecedo odličnosti ter Rastočo knjigo, v kateri odpiramo pomembna področja ustvarjalnosti tako mladih kot odraslih. Tako smo peto Rastočo knjigo z naslovom Biti Človek namenili človeku. Človeku, ki polni čas življenja z vsebino, ustvarja odnose in atmosfero, družbo in njen napredek, ohranja humanost in srčnost, etiko in dobroto, optimizem in svetlobo, genialnost in altruizem. Človeku, ki se zaveda pomena skupnosti, sožitja, nepodkupljive integritete, poštenosti in samodiscipline ... predvsem pa se zaveda, da je pot do odličnosti tlakovana z lastnim trudom.

V teh letih smo nanizali veliko dobrih praks pri uresničevanju načel Unescove pedagogike, kar se nam potrjuje v vzgojenih učencih, njihovem pozitivnem delovanju, razmišljanju in tudi v spoštljivem vedenju. Hkrati se zavedamo mnogih izzivov za pozitivne spremembe v prihodnosti na področju krepitve samospoštovanja pri otrocih, spoštovanja različnosti, multikulturalnosti, razbijanja predsodkov, zmanjševanja egoizma in individualizma pri mladih, krepitve empatičnosti, pripadnosti skupnosti, trajnostnega delovanja na vseh ravneh in etičnih vrednot. Čaka nas veliko usmerjenega in sistematičnega dela predvsem na področju – postati in biti Človek.

Literatura

- Geržan, Karel (2017): 95 tez, pribitih na vrata svetišča neoliberalnega kapitalizma za osvoboditev od zajedavskega hrematizma. Ljubljana: Sanje.

UČITI SE, DA BI VEDELI	UČITI SE, DA BI ZNALI DELATI	UČITI SE, DA BI ZNALI ŽIVETI V SKUPNOSTI	UČITI SE BITI
s povezovanjem dovolj široke splošne izobrazbe in možnostjo poglobljenega dela z majhnim številom predmetov. To pomeni tudi učiti se učiti, da bi tako lahko izkoristili možnosti vseživljenjskega izobraževanja.	da bi tako omogočili pridobitev ne le poklicne usposobljenosti, temveč tudi širše sposobnosti za soočanje s številnimi okoliščinami in delo v skupini. To prav tako pomeni učiti se, da bi znali delati v okviru različnih družbenih in delovnih izkušenj mladih, ki se jim ponujajo bodisi neorganizirano, v sklopu lokalnih ali državnih pobud, ali pa po formalni poti, ki vključuje razne tečaje in izmenjavo študijskih in delovnih obdobij.	z razvijanjem razumevanja drugih ljudi in sprejemanja soodvisnosti – z uresničevanjem skupnih projektov in z izobraževanjem za uravnavanje sporov – ob spoštovanju vrednot pluralizma, medsebojnega razumevanja miru.	da bi bolje razvijali človekovo osebnost in da bi bili sposobni ravnati vedno bolj neodvisno, razsodno in odgovorno. V tej zvezi izobraževanje ne sme zanemariti nobenega vidika človekovih zmognosti: spomin, mišljenje, občutek za lepoto, fizične zmognosti in sposobnost sporazumevanja.